

Egzóta fa alapanyagok

II.

Egy kis egzóta történelem

Az egzotikus fafajták bútorkészítésre való felhasználásának első időpontját nehéz lenne meghatározni, de Egyiptomban már idősámításunk előtt 3000 körül faborítással, intarziával díszítették a fáraók bútorait.

Ekkor a legértékesebb fa a fekete színű ében volt, melyet fizetési eszközként is elfogadták adó és hadisarc ellenében. Hérodotosz feljegyezte, hogy i.e. 1390-ben III. Amenhotep fáraó az Etiópiától ébenfa bútorokat kapott ajándékba. A legtöbb ismert egyiptomi bútornak is ez volt a meghatározó fafaja. A görögök főleg Észak-Afrikából és Mauritániából származó zöldessárga színű, citromfát kedvelték. Az etruszkok a cédrust és ébent használták. A rómaiak is kedvelték ezen fákat sőt a görög és etruszk bútorok is hatással voltak a római bútorokra. Sajnos tárgyi emlék nem maradt, de feljegyezték, hogy a román korban a keresztes hadjáratba induló és II. Béla király udvarába ellátogató Frigyes német császár ajándékba nagyméretű sátrat, ébenfából esztergályozott trónt és hímzett ágyat kapott. A korai középkorban a bútorművészet igényessége az antik világhoz képest csökkent.

Amerika felfedezése lehetőséget adott újabb fafajták használatára a bútorművészekben. A faborítás volt az a terület, ahol a felfedezések hatására már a reneszánsz

korban lehetőség nyílt újfajta borítások készítésére. A gyengébb fából készített bútorok felületére nemesebb fából vékonyabb lemezt (svartni), vagy furnért ragasztottak. A lemezből fűrészelt motívumokat alapfába vésett mélyedésbe (inkusztráció), vagy a felületet borító lemezbe (marketéria)

rakták. Megnőtt az érdeklődés az új, értékes fák iránt, ugyanakkor racionális gazdálkodásra készítette a gyártókat, mert a trópusi fából készített bútorok már akkor sem tartoztak a mindenki számára megfizethető kategóriába. Az értékes egzotikus fák nagy kincsnek számítottak, jellemző volt, hogy az Újvilágból hazatérő spanyol hajósok XVI. században II. Fülöp spanyol királynak karibi mahagónit hoztak ajándékként.

A Franciaországból a XVII. században kiinduló és tért hódító új technika lényege volt, hogy a bútor felületén az ébenfa furnért teknőc, ón, aranyozott sárgaréz,

Mikor Boulle technika hanyatlani kezd Franciaországban, csökkent az ébenfa felhasználása is. Helyette paliszander, amarant és a rózsafa jött divatba. Az olasz barokk és rokokó idején, a XVII–XVIII. században az ében mellett a paliszander és rózsafa terjed el.

Angliában XVIII. század közepétől elsősorban Thomas Chippendale tevékenységének köszönhetően a diófát a

elefántcsont bera-kásokkal díszítették. Ennek a technikának a legjelentősebb mestere a XIV. Lajos, a Napkirály udvarában dolgozó André Charles Boulle volt, aki 1679-ben Louvre műhelyének lett a vezetője. Később róla nevezték el ezen technikát. Hasonló a díszítéssel Magyarországon is találkozhatunk a sárospataki várban található kabinetszekrényen, melyet a Napkirálytól kapott Rákóczi Ferenc.

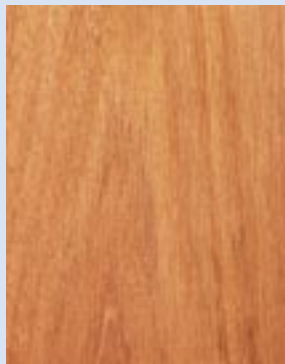
Balau (*Shorea spp.*) – Diterocarpaceae családja

Elterjedése főleg Délkelet-Ázsia (Indonézia, Malajzia, Fülöp-szigetek) esőerdei. A Balau két alfaja, Red Balau és Yellow Balau közül az előbbi inkább Malajziában honos, míg az utóbbi Indonéziában Bangkairaiként ismeretes. Magassága 40-50 méter, melyből a hasznos törzshossz 25-30 méter, átmérője 1-1,2 méter. Színe frissen vágva halványbarna, mely később besötétül az alfajok függvényében kávébarnára, vörösbarnára.

A maláj szortírozási rendszer szerint a nagyon kemény fák csoportjába tartozik. Rovar- és gombaállósága kiváló. Hazájában az esztétikailag nem megfelelőket kevésbé igényes helyeken használják, mint pl. vasúti talpfa, vasútvagon-padlózat. A szebb minőségűekből főleg kültéri padlóburkoló elemeket, lépcsőket, korlátokat, esetleg nyílászárókat készítenek.

Tartósságára jellemző, hogy kültéren bármilyen felületkezelés nélkül is kibír legalább 10 évet. Ez a tulajdonsága kiválóan alkalmassá teszi arra is, hogy kerti bútorokat készítsenek belőle. Európába szinte kivétel nélkül késztermékként (kerti bútor) vagy felhasználásra előkészített kültéri padló, lépcső alkatrészként érkeznek meg.

Megmunkálása csak keményfém lapkás szerszámokkal lehetséges. Szegezéskor ajánlatos előfűrni. Jól csiszolható, felületkezelhető.

mahagóni váltja fel. A bútorokat ebben a században csaknem kizárólag mindig mahagóniból készítik, ezért ezt időszakot mahagóni korszaknak is nevezik.

Pesten Vogel Sebestyén asztalosmester – Első Magyar Bútorgyár-nak is nevezett – gyárában az 1800-as évek elejétől a mahagónit, mint drága egzotikus fát felhasználta bútorainak a előállításához. Michael Thonet a Bécsi, Café Daum kávéház számára gyártott első sorozattermekét még mahagóni fából hajlította.

A francia ART DECO a XX. század húszas éveiben rövid ideig megint újra divatba hozza az ébent és a csíkos makassarébert.

Némi túlzással mahagóni korszaknak hívhatnánk az 50-es, 60-as éveket is, ámbar a borításra használt afrikai sapelli, sipo, koszipo, kaya-mahagóninak azonban nem sok köze van a valódi karibi mahagónihoz. A karibi mahagóni az afrikai makassar-ében, a feketeében, a vörösesbarna csíkos paliszander, a cédrus, mára a faipar ritka alapanyagaivá váltak.

A 2000-es évek új trendeket hoztak a lakberendezésben, amivel új fajok jöttek divatba mint a burmai teak, az afrikai kávébarna csíkos zebrano, az indiai tineo, a malájziai merbau, meranti.

(Folytatjuk!)

Macsal László Zsolt
macsalizs@freemail.hu

Név	Fizikai tulajdonság			Mechanikai tulajdonság			
	Lég-száraz sűrűség kg/m ³	Zsugorodás		Szilárdság			Rugalmasági modulus N/mm ²
	Sugár irányú %	Húr irányú %	Hajlító N/mm ²	Nyomó (párhuzamos) N/mm ²	Nyíró N/mm ²		
Balau	850-1155	1.7-2.1	3.5-3.9	142	76	15	20.100
Red Balau	800-880	1.4-2.2	3.2-3.6	100-142	52.2-69.2	12-15	14.800-17000